

Yedi Askı Şiirleri (Muallakalar), Çev: Mehmet Hakkı Suçın, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2020, 176 p/s., ISBN: 9786052986882

Bilal Sambur*

*Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt
Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi Öğretim Üyesi, Ankara, Türkiye

E-mail: bsambur@ybu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-4170-2079>

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Bilal Sambur
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan
ve Toplum Bilimleri Fakültesi Öğretim
Üyesi, Ankara, Türkiye

Submission /Başvuru:
07 November/Kasım 2020

Acceptance /Kabul:
26 November/Kasım 2020

Atıf/Citation:
Sambur, Bilal. "Arap Antropolojisinin
Şaheserleri: Yedi Askı Şiirleri, Çev:
Mehmet Hakkı Suçın, İstanbul, Kırmızı
Kedi Yayınevi, 2020, 176 p/s., ISBN:
9786052986882", Istanbul Journal of
Arabic Studies (ISTANBULJAS), 3/2
(2020/2), 315-319.

Şiir, insanın kendini var ettiği en önemli tecrübelerin başında gelmektedir. Şiir, boşlukta doğan bir ürün değildir. Şairler, yaşadıkları çağın ve toplumun ürünüdürler. Şiir, bir ölçüde bir toplumun duygularının ve düşüncelerinin şairde birikerek bir ifadeye kavuşmasıdır. Arapların erken dönemlerinde bedevi kabilelerin duyguları, düşünceleri ve yaşam tarzları *Yedi Askı Şiirleri*'ni kaleme alan şairlerin şahsında birikmiş ve ifadesini bulmuştur.

Arap dilini var eden kadim kaynakların başında *Muallaka-i Seba (Yedi Askı)* denilen şiirler gelmektedir. *Yedi Askı Şiirleri*'ne "Yedi uzun kaside" (es-Seb'u't-Tivâl), "Dizili inciler" (es-Sumût), "Yaldızlı şiirler" (el-Muzehhebât), "İnci dizileri" (el-Musemmetât) ve "Asırlardan devredilen eski şiirler" (el-Mukalledât) gibi isimler de verilmektedir. Şiirlerin yüzyıllar öncesine dayanan büyük miras sonucu damıtılarak oluşan altın ve inci değerinde yüksek kültür ürünleri olduğunu ifade etmek için bu isimlendirmeler yapılmıştır.

Yedi Askı Şiirleri, boşlukta oluşan veya hemen uydurulabilen eserler değildirler. *Yedi Askı Şiirleri*, bedevi Arap kabileleri arasında var olan bir şaire sahip olma ve söylenen şiiri râvîler aracılığıyla sözlü olarak gelecek kuşaklara aktarma geleneğinden beslenen ve bu gelenekten üretilen gerçek ürünlerdir. *Yedi Askı Şiirleri*, Ukaz gibi ünlü panayırarda halkın önünde yapılan sunumlardan sonra kurulan jüriler tarafından en değerli şiirler olarak seçilmişlerdir.

Bu şiirlerin keten bezinden yapılmış tomarlara yazıldığı ve bu tomarların altın suyuna batırıldıktan sonra Kâbe'nin duvarına asıldığı aktarılmaktadır.

Altıncı yüzyıldaki erken dönem Arap şiirinin en iyi örneklerini içeren *Yedi Askı Şiirleri*, Arap edebiyatında özgün bir yere sahiptir. Altıncı yüzyılda Arap yarımadasına hâkim olan ortak bir lehçe ile yazılan *Yedi Askı Şiirleri*, Arap dili tesis edilirken nahiv başta olmak üzere her alanında daima ölçü alınmıştır. Başta Sibeveyh olmak üzere Arap dilinin gramer uzmanları, *Yedi Askı Şiirleri*'ni aslı kaynak olarak kullandıkları gibi, Kur'an tefsiri ve terimlerinin yorumlanmasında da müracaat ettikleri ana kaynaklardan biri olmuştur. Arap dilinin gramerinin örneklenmesinde ve Kur'an tefsirinin yapılmasında etimolojik olarak kaynaklık ettiği için bunlara *şevahid* denilmektedir. Filolojik ve teolojik açılardan kaynak olarak kullanılan ve şahit beyitlerden oluşan bir metni, Cahiliye ürünü olarak "ötekileştirmek" yerine önemli bir insani ürün olarak değerlendirmek lazımdır.

Yedi Askı Şiirleri, klasik kaside tarzında yazılmışlardır. *Yedi Askı Şiirleri*'nin ilk ve en meşhur şairi olan 'İmru'u'l-Kays, altıncı yüzyılın başlarında yaşamıştır. 'İmru'u'l-Kays, kaside biçimindeki şiirin öncüsü olarak kabul edilmektedir. Tarafe bin el-'Abd, 'Antara bin Şeddâd, 'Amr bin Kulşûm ve el-Hâriş bin Hillize'nin altıncı yüzyılın ortaları sayabileceğimiz zamanlarda yaşadıkları öngörülmektedir. Zuheyr bin Ebi Sulmâ ve Lebîd bin Rabî'a'nın İslam'ın doğuş dönemine yetiştikleri söylenmesine rağmen, eserleri erken dönem Arap şiirine ait olarak değerlendirilmektedir. İslam öncesi ve sonrası dönemi yaşadığı için Lebîd bin Rabia *muḥadram* (iki dönemi yaşayan) olarak adlandırılan şairlerden biridir.

Yedi Askı Şiirleri şairleri arasında en meşhuru olan 'İmru'u'l-Kays'ın metninde şehvet, erotizm, acı ve intikam arzuları eşliğinde bedevi hayatın bir tasviri vardır. Yedi Askı şairleri arasında en genç yaşta (26) ölen olan Tarafe, sahip olduğu kişilik özellikleriyle ve bilgeliğiyle gurur duymaktadır. Kırk yıldan fazla süren Dahis ve Gabra, Yevm Ceble savaşlarına tanıklık eden Zuheyr savaşı anlatmaktadır. Uzun bir ömür süren ve değişik yerlere seyahat etmiş olan Lebîd bin Rabî'a'nın şiirinde hikmete, aşka ve gurura vurgu vardır. Seçtiği keskin kelimelerle meşhur olan Amr bin Kulşûm, metninde gururu öne çıkarmaktadır. Able'ye olan aşkıyla efsaneleşen Antara bin Şeddad'ın şiirini bir aşk hikâyesi olarak okuyabiliriz. el-Hâris bin Hillize aşka, kabile anlaşmazlıklarına ve kabileler arası intikam duygularına yer vermektedir.

Sekizinci yüzyılda Hammâd er-Râviye, bu yedi şiiri *es-Seb'a el-Meşhûrât* (Yedi meşhur şiir) adıyla bir araya getirmiştir. *Yedi Askı Şiirleri*, İslam öncesi dönemin en önemli kültürel ve edebi eserlerinin başında gelmektedir. Toplum önünde okunan ve Kâbe duvarına asılan *Yedi Askı Şiirleri*, dönemin Arap toplum yapısının sosyolojisini ve psikolojisini şiir formunda sunmaktadır. Bedevi hayat tarzının, davranış ve

düşünce biçimlerinin şiire dönüşmüş halini *Yedi Aski Şiirleri*'nde bulunduğumuzu söyleyebiliriz. Savaşlara ara verildiği zamanlarda şairler, şiirlerini toplum içinde okumuş ve bu şiirler toplum tarafından gerek şiir gerekse şarkı olarak dile getirilmiştir. Bunlar, şiirin kasideye dönüşerek yaşayan bir gelenek haline gelmesine iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Yedi Aski Şiirleri Türkçeye ilk kez tercüme edilmemektedir. Bu şiirler, ilk defa toplu olarak Şerafettin Yaltkaya tarafından düzyazı şeklinde tercüme edilmiş ve 1947 yılında basılmıştır. Yaltkaya tercümesinden sonra Kenan Demirayak, Nevzat H. Yanık ve Nurettin Ceviz'in ortak çalışmalarıyla 2004 yılında yayımladıkları ikinci tercüme de önceki gibi düzyazı şeklindedir. Bu tercüme dışında, biri 1985 diğeri ise 1998'de olmak üzere sırasıyla İsmet Zeki Eyüpoğlu ve Sadık Yalsızuçanlar tarafından yapılan iki tercüme daha vardır. Ancak bunlar, doğrudan Arapçadan değil mütercimlerin önsözlerinde ifade ettikleri gibi, Şerafettin Yaltkaya tercümesinden mühlhem tercümeledir. Anlaşılacağı üzere şimdiye kadar yapılan tercüme ya düzyazı şeklinde veya ilk tercümeden şiirsel uyarlama niteliğinde yapılan çalışmalardır.

Yedi Aski Şiirleri'nin ilk defa doğrudan Arapçadan yapılmış “şiirsel” tercümesi, Mehmet Hakkı Suçin tarafından Kırmızı Kedi Yayınları etiketiyle geçtiğimiz aylarda yayımlandı. Suçin, kitapta söz konusu muallakaların tercümesine yer vermeden önce, modern Arap şiirini dönüştüren şahsiyetlerden biri olan ve asıl adı Ali Ahmed Said olan Suriyeli şair Adonis'in metinlerinden derleme yapmak suretiyle “*Cahiliye Şiirini Okumak*” başlıklı bir “sunuş” yazısını da eklemiştir. Sunuş yazısında, Cahiliye şiiri hakkında Adonis'in ezber bozan değerlendirmeleri yer almaktadır. Adonis, bu metninde Cahiliye şiirinin bir medeniyet şiiri olduğu üzerinde durmaktadır.

Daha önce Adonis'ten *Maddenin Haritalarında İlerleyen Şehvet* (2015), *Belli Belirsiz Şeyler Anısına* (2017), *İşte Budur Benim Adım* (2020) adlı eserlerinin yanı sıra modern Arap şiirinden birçok başarılı tercümelerini okuduğumuz Suçin'in tercümesinde, hem mana hem de ahenk unsurlarının başarılı bir şekilde yapılandırıldığı dikkatten kaçmıyor. Türkçenin tarihinde belki de ilk defa klasik Arap şiirinden bu seviyede “yaratıcı” bir tercüme okuyucuya sunulmaktadır. Mesela rastgele bir metotla Tarafe'nin şu beyitlerini seçelim:

*“İki nediminden biri hür bir kadın ışıl ışıl yüzüyle
Öteki şarkıcı bir cariyeye kâh sade kâh safran fistanıyla*

*Dokunmaya müsait narin bedeninin çıplak yerleri
Geniştir elbisesinin yakaları zira”*

Görüldüğü gibi mütercim, şiirin iç ahengini tekrarlarla yarım kafiyelerle sağlarken iki beyti, Arapça muallakada olduğu gibi kafiyeyle birbiriyle musiki bakımından irtibatlandırmıştır. Aynı beyitleri bir de Şerafettin Yaltkaya'nın tercümesinden okuyalım:

“50. Benimle oturup şarap içen arkadaşlarım yıldızlar gibi parlaktılar. Şarkılar okuyarak bizi eğlendiren kız da uzun gömleği ve safrana boyanmış entarisisiyle geceleri meclisimize gelir.

51. O kızın yeni ve yakası geniştir, arkadaşlarımın; ellerini sokup onu her taraftan sıkıştırmalarına müsaittir. Onun vücudunun elbiseden dışarıda kalan kısımları da beyaz ve yumuşaktır.”

Tercümenin gayet anlaşılır ve açıklayıcı olmasına rağmen okuyucuda şiirsel bir tat meydana getirmemesi tabiidir. Zira mütercim, şiirsel bir metin oluşturmaktan ziyade metni açıklamayı hedeflemiş gibidir. Birinci tercüme, şiiri yine şiir olarak Türkçede yeniden oluştururken ikinci tercüme, şiiri Türkçede şerh ediyor izlenimi vermektedir.

Yedi Askı Şiirleri'nin şairleri, sıklıkla eski aşklarını ve tutkuyla dolu şehvet anlarını hatırlamaktadır. Şairler, atlarının ve develerinin hareketlerini, çölde meydana gelen olayları, doğal çevreyi, bedevi yaşam tarzını, savaşlarını ve yiğitliklerini birebir yaşayan kişiler olarak anlatmaktadırlar. Yedi Askı şairleri, kendilerinin, kabile reislerinin ve kabilelerinin cesaretini, savaşçılıklarını ve kadınlara besledikleri şehveti tutkulu ve romantik bir şekilde ifade etmektedirler.

Fragmanlardan oluşan *Yedi Askı Şiirleri*'nde farklı temalara yer verilmekte ve konular arası geçişler yapılmaktadır. Bedevilerin çölün doğasına, kabileye, kadınlara ve şiddete olan düşkünlükleri romantik ve mistik tarzda anlatılmaktadır. Bu şiirleri, bedevi hayat tarzını birebir yansıtan gerçekler olarak değil bedevi hayat tarzına dair lirik ve romantik kurgular olarak değerlendirebiliriz. Şiirlerde canlı bir hayal gücünün ürünü olan anlatımlar, olan biteni tam olarak gözlemlemek ve resmini çekme çabası, doğaya ve kadına her açıdan yakın olma ve bütünleşme arzusu ön plana çıkmaktadır. Bedevi hayat tarzında kadın, şehvet, şiddet, cesaret ve doğa önemli bir yer tuttuğu gibi kabileler, bedevi ahlak diyebileceğimiz davranış kodları içinde birbirleriyle savaşmakta ve ilişki kurmaktadırlar. Bedevi ahlakında önemli yer tutan doğruluk, onuru koruma, verilen sözü yerine getirme, zorluklar karşısında güçlü ve cesur olma ve misafirperverlik gibi unsurlar göze çarpmaktadır.

Yedi Askı Şiirleri'nde şairler, bedevi kabile yaşantısının bütün unsurlarını kendi kişisel hikâyelerinde kurgulamışlardır. İslam öncesi dönemin insan, kadın, doğa, kabile ve savaş anlayışını yansıtan bireysel anlatımları okuyoruz. Şiirlerde bolca

kullanılan imajlar sayesinde bedevi kişinin ve kabilenin hayat tarzını ve anlayışını zengin anlamlarla yorumlamak mümkündür. Bedevi insanının öğrenmek, düşünmek, bilmek ve felsefe yapmak yerine güce, şehvete, kılıca ve şiddete yöneldiğini görüyoruz. Zira çöl yaşantısında en önemli şey hayatta kalmaktır.

Yedi Askı Şiirleri'nde barış, adalet ve hürriyet gibi büyük medeniyet değerlerine ait nitelikli ve derinlikli kavramları çağımızdaki şekilleriyle göremesek de bedevi insanının kodları çerçevesindeki tezahürlerini şiirlerde bulmak zor değildir. Bu yönüyle şiirler yalnızca bedevi toplumunun antropolojisi değil aynı zamanda o dönemin Arap insanının –Adonis'in ifadesiyle– medeniyet şiiridir. Mehmet Hakkı Suçin'in şiirsel tercümesiyle yeniden hayat bulan *Yedi Askı Şiirleri*, hem bedevi hayatın eski çağlardan günümüze kadar etkili olan ruhunu ve zihniyetini anlamak hem de edebi değeri yüksek metinler olarak estetik haz duyabilmek için istifade edilecek önemli bir klasiktir.